

SCRINIUM

Número 2 (segona època)

JULIOL 2023

Publicació periòdica
DE L'ARXIU I BIBLIOTECA CAPITULAR
DE LA S.E. CATEDRAL DE BARCELONA

Consell Editorial

Excel·lentíssim Capítol de la Catedral de Barcelona

Disseny gràfic i maquetació

**DISCRE
PAN·IA**

© **de l'edició:** Catedral de Barcelona
Pla de la Seu, s/n
08002, Barcelona

© **dels textos:** els seus autors

© **de les imatges:** els seus autors

www.catedralbcn.org
publicacions@catedralbcn.org

Juliol 2023

DL B 14867-2023

ISSN 0487-9856

Còdex 102, segle X
[MORALIA IN JOB, LIBRI XXXV]
ISTORIA LIBRI JOB (*sic*)

Mn. Àngel FÀBREGA I GRAU
Canonge arxiver de la Catedral de Barcelona (1921-2017)

NOTA MOLT IMPORTANT:

Contràriament al que penso fer en la inventariació dels darrers còdexs recollits i ingressats a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona [uns 150: ja n'hi havia 116 altres de fets per J. Caresmar] (feina que he iniciat en la tardor de l'any 1996, i que penso que em tindrà ocupat una colla de mesos a venir), he decidit començar la descripció d'aquest còdex, no pel seu contingut ("Descripció interna") sinó pel seu continent ("Descripció externa"). Si no ho fes així, no es comprendrien moltes de les coses que hauré de dir o que hauria de repetir contínuament.

El nostre còdex, n.102, de format atlàntic, fou escrit amb lletra minúscula visigòtica del segle X sobre pergamí d'un gruix normal (ni vitel·la, ni pergamí gruixut). Deu procedir d'un desconegut gran escriptori monàstic del Pirineu aragonès o navarrès, o bé d'una de les zones del nord o centre de la Hispània ja reconquerides als alarbs. Fou escrit a dues columnes per pàgina. Encara que sembla que tot el còdex és obra d'una sola i única mà, ben mirat, s'hi observen tres o quatre mans, no massa diferents, però que cal tenir-ho en compte a l'hora de descriure'l: en tot cas, el que sí que sembla que cal distingir són algunes de les mans que dibuixaren o pintaren les petites caplletres dels "punt i a part" del text (d'uns 2/3 cms. d'alçària) que hi són a centenars: unes, dibuixades només amb el seu perfil (negre o vermell), d'altres, plenes de color (negre o vermell); àdhuc jo diria que alguns dels escrivans que hi intervingueren van deixar la feina per reempendre-la més tard, havent-hi hagut un altre pendolista que s'hi interposà. Així, jo diria que succeeix amb l'escrivà que, al final de l'obra, cansat de treballar-hi, vol tornar a "casa" per dedicar-se millor a la vida de l'esperit.

Els 448 folis que té el còdex amiden: 485 x 330 mm.; la caixa d'escriptura fa 360 x 230 mm. i cada columna, 360 x 90/95 mm. Al final dels plecs, hi ha els "reclams" corresponents. A moltes de les pàgines del còdex hi ha notes marginals amb lletra microscòpica contemporània; la major part d'elles són referències al text del costat. Cada pàgina, abans de ser escrita, fou ratllada en sec, tant per encaixar-hi bé el text de cada columna, com per a que l'escrivà tingués ben marcat el lloc que podia emprar; les columnes no tenen pas el mateix nombre de ratlles: van de

les 45 a les 48 ratlles de text per columna. La lletra de tot el llibre, com ja ho hem dit, és la minúscula visigòtica, magníficament escrita amb tinta negra; moltes de les caplletres majúscules de començament de capítol així com totes les rúbriques, són amb color vermell. Els "incipits" i els "èxplicits" de cada "llibre" (gairebé sempre d'una columna sencera) van ser curiosament dibuixats i il·luminats amb colors diversos. El copista o els copistes que intervingueren en la transcripció foren uns minuciosos i pulquèrrims "escrivans". El còdex va ser, ja d'origen, ricament decorat amb diverses i esplèndides miniatures amb figuracions humanes plenes de simbolisme. ¡Llàstima que, en una època incerta, les mans criminals d'un vàndal les va fer desaparèixer totes! Havien de ser obra d'un gran artista medieval, si les hem de valorar per la qualitat d'algunes restes fragmentàries que van quedar en el còdex després del desastre. Aquestes miniatures, d'escola clarament visigòtica, recorden les meravelloses il·lustracions dels "Beatus" i d'altres còdexs ben coneguts (cf. p.e., vegeu els folis 7v., 448r. i algun altre). Hauria estat, ben segur, una peça única en l'àmbit de la miniatura llibraria hispànica. La brutal agressió deixà el còdex tan mal parat que, en veure-ho, hom diria que li van arrencar els ulls... Aquella mà sacrílega va anar tallant amb un estilet punxegut i ben esmolat (avui en diríem "un bisturí") totes i cadascuna de les moltes miniatures que ennoblien i decoraven tant el text bíblic com el comentari exeegètic annex de sant Gregori o dels autors que l'acompanyen; però, demés, aquell desgraciat ho féu amb tanta maldat, que en punxar els fulls per tallar-ne les miniatures, amb l'estilet va travessar i malmetre els fulls que hi havia a sota. La brutalitat d'aquest atemptat tan lamentable contra una obra tan important del món de la bibliofília, ja fou notada i observada en el segle XVIII per l'arxiver P. Jaume Caresmar en fer l'inventari dels còdexs de l'Arxiu de la Catedral de Barcelona, i en el segle XIX, per Jaume Villanueva en el seu *Viage literario a las iglesias de España*, vol. XVIII (Madrid 1851), pàgs. 93-94; d'aquest text de Villanueva, l'arxiver Mn. J. Mas i Domènech n'extragué la nota escrita a màquina sobre una fitxa de paper que deixà enganxada al marge intern del primer full del còdex l'any 1917. Més avall, en descriure els folis del còdex, donaré compte dels fulls malmesos (parcialment o totalment), dels que encara conserven restes de majúscules ornamentades i dels que mostren fragments prou significatius de miniatures.

Notes d'erudició: Sant Gregori nasqué a Roma, de la família noble dels Anicis, cap a l'any 540. Fou Prefecte de la Ciutat (cap a l'any 573). Fundà sis monestirs a Sicília i un altre, el setè, a Roma, a casa seva, al voltant de la capella dedicada a S. Andreu, prop de l'església dels SS. Joan i Pau "ad clivum Scauri" (ad Coelii Montem), on es lliurà a la seva estimada vida monàstica. L'any 580, ja diaca, el papa Pelagi II l'envià a Constantinopla com a "apocrisiari" (nunci

apostòlic a la cort imperial de Bizanci). L'any 585 tornà a Roma on exercí el "servei dels servents de Déu" com a abat del monestir que hi havia fundat, d'acord amb la regla de sant Benet. Ja ordenat de prevere, l'any 590 fou elegit bisbe de Roma i, per tant, romà Pontífex. Morí a Roma l'any 604. Fou un dels més grans Papes de l'antiguitat cristiana: "vir romanus, pater Urbis, orbis deliciae". Sant Gregori desconeixia la llengua grega, fugia de la literatura profana i àdhuc li desplaïen les elucubracions dels grans pares de l'Església, ni que fossin de sant Agustí. Per això el seu estil és poc elegant, tot i que les seves obres respiren la veritable i sagrada eloqüència, un gran coneixement dels llibres sagrats, i un intens amor a Déu i a la justícia.

L'obra que ara ens ocupa, els XXXV Llibres dels *Moralia in Job*, va ser començada d'escriure a Constantinoble, a suggeriment de sant Leandre de Sevilla. Més endavant, quan li va vagar més, retocà molts passatges, l'acabà i la publicà (a.595). Sant Gregori comenta els passatges de tot el llibre de Job amb tres interpretacions (com ell mateix ho fa constar): la històrica, la moral i l'al·legòrica. Amb poques paraules enllesteix el sentit històric; en canvi, s'estén llarguíssimament en l'exegesi del sentit moral i l'al·legòric del text bíblic.

El ms. comença mutilat per la capçalera; al foli 1r s'hi troba, després del que sembla la fi d'un pròleg, l'índex dels capítols o "Llibres" de l'obra de sant Gregori; segueix la còpia sencera del text bíblic del Llibre de Job; després hi ha l'acabament de la carta del bisbe Taió de Saragossa al bisbe Quirze de Barcelona (els dos, del segle VII), a continuació hi ha el relat meravellós, escrit pel bisbe Taió, en el que és narrada la miraculosa troballa de l'obra dels *Moralia* de sant Gregori, a Sant Pere del Vaticà, que al segle VII es donava per perduda.

*

Descripció interna:

Foli 1, columnes a-b: [Devia ser la introducció a tota l'obra]... Alius. Iob, exemplar paciencie quae misteria suo sermone complectitur... Et in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Reposita est haec spes mea in sinu meo".

["Capítula", o índex del Llibre]

"IN NOMINE DOMINI. INCIPIUNT CAPITULA IN LIBRO JOB.

I: De origine Job et enumeratione filiorum ac substantia eius. II: De Sathana ubi, astans ante Dominum, petiit. [Etc.: L'últim capítol és el XXXVI: "Ubi Dominus loquitur ad Heliphaz Themaniten, dicens quod iratus esset contra eos...

et duplicata est omnis substantia eius ac filii, videns bona omnibus diebus suis". Noteu però que dels capítols XVIII (d'aquest, en part) fins al XXVIII corresponents a la columna b del foli 1r, només en queden els numerals de cada epígraf, perquè el full fou retallat, probablement perquè a la columna c del mateix foli hi devia haver una miniatura]. "Explicantur capitula".

Foli 1, col.b: "IN NOMINE DOMINI. INCIPIT ISTORIA LIBRI JOB.

[Abans de començar els "comentaris" a aquest llibre de la Sagrada Escriptura, S. Gregori transcriu íntegrament el text del llibre de Job, seguint la versió de la Vulgata (o potser de la "Hispana"?). En no haver-hi encara les partions de capítols i versets, es fa molt difícil la identificació dels textos, sobretot per culpa de les gravíssimes mutilacions dels folis del ms., com ja he dit].

[Text del Prefaci al Llibre de Job]

[Tot el llibre bíblic de Job hi fou copiat íntegrament en els folis 1v. al 10v. [és clar, dels folis numerats modernament amb llapis. Tanmateix, per culpa de les gravíssimes mutilacions que sofrí el còdex per llevar-li les que devien ser esplèndides miniatures, hi manquen, a l'inici, les 2 o 3 primeres línies del capítol 1, i, a l'acabament, les darreres línies del cap.39, i els caps. 40, 41 i 42 sencers amb els que acaba el llibre bíblic i molts altres versets intermedis.

Foli 1v, col.c.: El primer text que s'hi pot llegir pertany al c.1,[1]-2 de la Sagrada Escriptura, que diu: "...erat vir... [rece]dens a malo. Natiq̄e sunt ei VII filii et tres filiae". - El darrer text que encara s'hi llegeix és el verset 32 del cap.39, on s'hi llegeix: "...Numquid qui contēdit cum Deo, tam facile conquiscit? Utique qui arguit Deum, debet respondere illi. Respondens autem Job Domino], dixit: [Qui leviter locutus sum, responde]re quid [possum...].].

Foli 11, col.a : "...monumenta librorum et pene totius Scribture Sacre testimonia, que in eius opusculis... [A mitja columna b: " Alius. Cindasvindus, gotorum rex, in Toletanam urbem sinodale decretum XXX episcoporum cum omni clero mirifice anno regni sui quinto indicit celebrandum..." La col.b acaba "...quia hoc ex beati Job libris expositum retentabant solum /" col.d: ... unde et ab eo die a cunctis in eadem apostolorum sede venerabilis Taio extitit gloriosus, qui ante despiciabatur ut ignabus. Vale. [Sembla una carta...: no l'he pogut identificar]

- Alius. Gregorius papa, Romane Sedis apostolice presul, conpunctionis timoris Dei plenus humilitate tantoque pergratum Spiritus sancti sententie lumine peditus ut non modo illi in presentium temporum... Hic in exordio episcopatus sui edidit librum Regulae Pastoralis directum ad Iohannem Constantinopolitane sedis episcopum in quo docet qualisquisque ad officium...

Floruit autem, Mauricio augusto imperante obiitque in ipso exordio Focati romani principis. Ualemi venerabilis et mei memento."/

[Ací manca tot un full, esquinçat de dalt a baix: devia haver-hi una gran miniatura...]

Foli 12a: "sententiis divisa. Si enim vestis eius no esset evangelista no diceret quod predicante Domino... [això ja sembla un comentari, perquè hi intercala textos de Job seguits de comentari...] / Foli: 12d acaba "... "Circuibi terram et perambulabi eam". Satane terram circuire est carnalia corda / Foli 13a...

Foli 14a:... 14d: acaba"... semper disposite vixisse credidimus repente intima confusione vastamur. Sed tamen eiusdem / Ací acaba aquest text, perquè segueix un foli sencer totalment perdut, esqueixat de dalt a baix...

Folis 15d-16a: [Entre aquest dos folis hi manca un bifoli (el bifoli del mig del plec), on hi devia haver l'acabament del I Llibre del "Prefaci" i altres documents, i el començament del "Liber primus" [praefationis] del Comentari al Llibre de Job].

Foli 16d: Explicit liber secundus [praefationis].

[Incipit liber tertius praefationis].

Foli 26d: Explicit liber tertius [praefationis].

Incipit liber IIII [praefationis].

Foli 32a: ... Sed quia ad loquendi initium, diu loquendo, perbenimus, devemus prius storiae radicem figere, ut baleamus mentem postmodum de allegoriarum fructu satiare".

Explicit Prefatio.

[Ací comença l'Exposició o Comentari del Llibre]

Foli 32, col.a: INCIPIT EXPOSITIONE IOB: LIBER PRIMUS

Foli 39, col.c: EXPLICIT LIBER PRIMUS - INCIPIT LIBER SECUNDUS.

Foli 74, col.b (o, c): [EXPLICIT LIBER SECUNDUS] - [INCIPIT LIBER TERTIUS].

Foli 87, col.b (o, c): [EXPLICIT LIBER TERTIUS] - [INCIPIT LIBER QUARTUS].

Foli 98, col. c: "...DEM VIIIS" (*sic*).

Foli 116, cols. b-c: [Full esqueixat de dalt a baix].

Foli 123 - 124: enmig dels 2 folis, full esqueixat de dalt a baix.

Foli 126, col. d: 3/4 de columna en blanc.

Foli 127. Sembla que hi comença una altra mà.

Foli 134, col.c: EXPLICIT LIBER VIII - INCIPIT LIBER GREGORII PAPE ROMENSIS, DECIMUS.

Foli 138-139: ¿Hi manca un foli intermedi?

Foli 145, col.d: Gairebé tota la columna (amb arrecada i tot) fou reservada per pintar-hi una miniatura, que no es va arribar a fer.

Foli 156, col.a: EXPLICIT LIBER XI - INCIPIT LIBER DUODECIMUS (1/4 de col, en blanc).

Foli 156 (Al mig de les dues cols. de cada cantó) i comença una esqueixada, en la que hi devia haver una caplletra miniada...

Foli 166, col.a: EXPLICIT LIBER XII BEATI GREGORII. - [A la columna b: Mig foli esqueixat, on devia dir "INCIPIT LIBER XIII, amb miniatura...].

Foli 173, col.d: EXPLICIT LIBER TERTIUS DECIMUS. - CONTULI DILIGENTIA /

Foli 174, col.a: / QUA POTUI QUUM COLLECTORE SANCTO PAPE GREGOR[IO] / A la mateixa columna a: /IN IOB MORALIA, LIBER TERTIUS DECIMUS. La resta de columna (4/5 parts) fou enduta en tallar la miniatura...; cols. b i c: en resten la meitat de les columnes, i de la col.d, en resten només 16 línies.

Foli 187: Fou tallada la meitat superior de les cols. b i c. - A la meitat de la col. c: EXPLICIT LIBER GREGORII PAPE XIIIus. Forat de la miniatura tallada. [INCIPIT LIBER XVus ?]

Foli 199: Manca la meitat inferior de les cols. b i c. - EXPLICIT LIBER PAPE GREGORII XV. Forat de la miniatura tallada.

Foli 211: Manca gairebé tota la col. b del text, encara que al final s'hi pot llegir: EXPLICIT LIBER MORALIS... GREGORII... - Manca així mateix gairebé

tota la columna c: en ella sembla que s'hi pot llegir: "... [EXP]LANATIO..." i els extrems de quatre línies: "...toria", "...dure", "... [p]ositionis" i "... ex eiusdem viri".

Foli 212-216: Hi ha uns talls al mig del full fets amb l'estilet de quan retallaren el foli 211, però que no impedeixen la lectura dels textos.

Foli 220: Gran esquinç a tot el full que afectà el text de les 4 columnes. Devia haver-hi una miniatura, però no se'n veu cap rastre. Posteriorment he trobat un fragment esquinçat i abandonat que certament pertany a aquest foli, col. b i c; en aquest troç s'hi llegeix al recto (col.b): EXP[LICIT]...

- INCIPIT LIBER..., i al verso: (col.c:) [10 línies de la col.c i 5 de la col.d].

Foli 238-239: Al mig dels dos folis, s'hi veu el restant de tot un full arrencat, en el que s'hi aprecia una " I " inicial (provinent segurament d'un "Incipit"). Hi devia haver una gran miniatura. L'estilet d'aquella mà criminal arribà a foradar fins al foli 242.

Foli 250: Columna a: EXPLICIT LIBER BEATI GREGORII PAPE XVIIIus. A la mateixa col.a: INCIPIT LIBER EIUSDEM XX, i segueix un forat gairebé rodó (d'uns 10 cms. de diàmetre) que afectà el text de la col.d del mateix full.

Foli 265: Al final de la columna d: EXPLICIT LIBER BICESIMUS.

Foli 266: Columna a, retall de les 2/3 parts superiors de la columna, on hi devia haver una miniatura. El tall de l'estilet del lladregot afectà, demés, els fulls 267 i 268.

Foli 274: A la col.a: EXPLICIT LIBER BICESIMUS I. - INCIPIT LIBER [BICESIMUS XXII...] i segueix un forat on hi devien haver unes lletres miniades amb un dibuix que s'extenia pel començament de la columna b, també tallada, amb efectes a les columnes c i d del mateix full. L'estilet del lladregot afectà els fulls següents, nn. 275-278.

Foli 286: Hi ha un gran estrip que afecta les quatre columnes del foli, on, però, encara s'hi llegeix: EXPLICIT LIBER XXII..." - "INC[IPIT] LIBER XXIII)". El tall de l'estilet atravessà els folis següents nn.287-288.

Foli 298: Un altre esqueixada del full interessà les cols.b i c, però encara s'hi pot llegir dalt de la columna c: EXPLICIT LIBER XXIII PAPE GREGORII. - INCIPIT LIBER [XXIII...].

Foli 309: A mitja columna d: EXPLICIT LIBER XXIII - INCIPIT LIBER XXV. I a continuació manca tot el full següent, que hi havia entre els fulls actuals 309-310. El tall de l'estilet travessà els fulls següents fins al 313.

Foli 319: A la columna b: EXPLICIT LIBER XXV - INCIPIT LIBER XXVI, però dalt el marge exterior del foli, ran la col.b, hi ha un esqueixat petit que, però, no afecta el text de cap de les dues columnes.

Foli 336: A la columna b: EXPLICIT LIBER XXVI - INCIPIT LIBER XXVII PAPE GREGORII ROMENSIS, PARS Ve" (?), i segueix un forat gairebé rodó, d'uns 10/12 cms. de diàmetre, que afecta, naturalment, el text de les columnes c i d del mateix full.

Foli 342-343: ¿Hi hagué al mig dels dos fulls un altre foli que hauria estat retallat? Vegeu el pas de l'estilet pel marge interior.

Foli 348-349: Enmig dels dos folis hi manca un full que fou retallat. El mateix foli 348 té una esqueixada que afectà tot el marge inferior.

Foli 349: Full molt martiritzat per l'estilet. Però en el seu recto hi queda el calc de la rúbrica de la pàg. anterior, del foli 348v, on s'hi llegeix (naturalment a l'inrevés): "IN[CIPIT...]. BE[ATI GREGORII PAPE] ROM[MENSIS] XXVIII.

El tall de l'estilet afectà tot el foli anterior (348) i travessà els fulls fins al n.352.

Foli 359: Una esqueixada feta a mà (sense estilet) afectà la part superior del recto i del verso d'aquest foli. A mitja col.a s'hi llegeix: EXPLICIT LIBER XXVIII - INCIPIT LIBER XXVIII.

Foli 372: Al final de la col.d: EXPLICIT LIBER XXVIIIus.

Folis 372-373: Entre els dos folis actuals va haver-hi un full que fou extirpat de dal a baix. Ademés de la miniatura, s'hi devia llegir: [INCIPIT LIBER XXXus GREGORII..., etc.].

Foli 373: Al marge exterior del foli hi van tallar un troç del full: ¿hi havia una miniatura, al recto o al verso? ¿o una nota marginal? El troç tallat amida uns 8 cms. en quadre.

És molt possible que, per ajudar al lector a tombar el full, hi haguessin posat un "unglet" (com en el Missals d'avui dia), que de tant d'agafar-lo per girar el full, s'hagués esquinçat el troç de pergami que l'aguantava.

Foli 375: Igual que el foli 373.

Foli 377: Al recto, marge interior: hi ha dibuixat un corb negre que deixa caure els seus excrements, al marge interior, entre les cols. a-b. Aquesta petita "miniatura" és al costat d'una rúbrica que diu: "Quis preparat corvo escam suam quando pulli eius ad Deum clamant vagantes eo quod non habeant cibos [?]"

Foli 378: Igual que al foli 373.

Foli 386: Hi ha un esquinç que afectà gairebé tota la part exterior del full, afectant així les cols. a i c del foli. Però encara s'hi pot llegir dalt la col. c: EXPLICIT LIBER XXX PAPE GREGORII - INCIPIT LIBER [XXXI].

Folis 397-398: Van arrencar tot un foli situat al mig dels dos fulls ara numerats amb llapis: segurament que hi havia una miniatura important.

Foli 403: Com al foli 373. Encara s'hi llegeix a la col. c: EXPLICIT LIBER XXXI - INCIPIT LIBER XXXII.

Foli 414: El tall esmolat de l'estilet s'endugué l'angle exterior del foli, afectant el text de les cols. b i c. Tanmateix, encara s'hi llegeix a la columna b: EXPLICIT LI[BER XXXII] - INCIPIT LIBER XXXIIIus. Jo diria que val la mateixa explicació feta al foli 373.

Foli 429: Una esqueixada del full, feta de mala manera, s'endugué 4/5 parts del foli i afectà les quatre columnes del text. ¿Potser hi havia una miniatura?, o ¿potser un "unglet" i una caplletra o un "incipit-èxPLICIT" del text? Resulta curiós d'observar com el copista, que devia acabar la tinta al seu tinter (era una tinta molt esblaimada), a la tercera ratlla de la columna "d" d'aquest foli continua el text amb una tinta totalment nova, de color negre...

Foli 438: Tot el foli fou esqueixat de dalt a baix: només hi quedaren 7 línies de la col.a, la part superior, i l'inici de quatre ratlles més a la part baixa de la mateixa col.a. I el mateix passa al darrere, a la col.c.

Foli 448: És l'últim del còdex: Hi ha una gran esqueixada del foli: l'estilet s'endugué la meitat superior de la col.b (i de la col.c, on devia haver-hi el final del text començat a la columna anterior i no acabat allí). - Cap a la meitat de la col.a, s'acaba el text [del LIBER XXXV PAPE GREGORII]: "... Si misterium non habeant minima, quia ergo per Spiritum Sanctum bonorum vita describitur et per intellectu nobis spiritualem fulgeat, attamen sensus a fide historie non recedat. Quatenus tanto fixior animus in suo intellectu permaneat quanto nunc quasi in quodam medium constructum et erga futura spes et erga preterita fides diligat".

A continuació, més avall de la meitat de la columna "a" d'aquest foli hi ha l'única miniatura sencera que ha quedat de tot el còdex: amida 70 x 60 mm. És un dibuix a la ploma (sense acolorir) d'una persona humana amb corona al cap (no s'hi veuen ales, com s'hi veurien si volia ser un àngel) amb una actitud insòlita, encorbada sobre si mateixa, de manera que mentre estintola els seus peus sobre set línies del text del costat, de la columna "a" adjacent, després d'encorbar-se sobre sí mateixa, assenjala amb el seu dit el text que té al costat, que és l'epíleg afegit per l'escrivà que deixà el llibre enllestit. La figura descrita presenta aquesta forma perquè vol ser la caplletra "E" del text que segueix. ¡Llàstima que d'aquest text ara al·ludit, només en tinguem les darreres 17 línies de la columna "a" i les 20 darreres de la columna "b"! La resta desaparegué per culpa del maleït estilet.

Foli 448r, col.a: El text de l'epíleg, escrit per l'escrivà anònim del ms., comença dient: "Expletum itaque opere, ad me mici video esse redeundum. Multum quippe mens nostra, etiam quum recte loqui conatur, extra semetipsam spargitur. Integritatem namque animi, dum cogitantur verba qualiter proferantur, que traunt extrinsecus, minuunt. Igitur, a publico loquutionis redeundum est, ad curiam cordis, ut quasi quodam consilio consolationis, ad meipsum discernendum convocem cogitationes mentis. Quatenus ibi videam, ne aut incaute mala aut bona non benedixerim. Tunc enim benedicatur bonum quum is qui dicit soli ei a quo acceperit, appetit placere quod dicit; et quidem mala me aliqua/... [text de la col."b", desapareguda]... querit insidiando comit... de his divinitas districte discutimus. Quis inter ista remanet salutis locus, quando et mala nostra pura mala sunt, et bona, que nos habere credimus, pura bona esse nequaquam possunt. Sed hoc mici opere pretium credo quod fraternis auribus, omne quod in me latenter ipse reprehendo, incunctanter aperio. Quia enim exponendo non celavi quod sensi, confitendo non abscondo que patior. Per expositionem patefecerit dona, per confessionem detego vulnera. Et quia in hoc tam magno humano genere nec parvi desunt, qui dictis meis debeant instrui, nec magni desunt qui cognite mee valeant infirmitate misereri. Per haec utraque aliis fratribus quantum possum curam confero, ab aliis spero. Illis dixi verborum medicamenta /...col.c (desapareguda per l'esqueixada del darrer full de pergamí d'aquest còdex fabulós...). [L'escrivà, pels consells que dóna, demostra que ja s'havia fet seva la "filosofia" ascètico-monàstica de sant Gregori el Gran tot escrivint, durant tants anys aquest Comentari al Llibre de Job. - Per la meua banda: "Deo gratias": 27 febrer 1997].

* * *

Com ja vàrem dir en començar la descripció del còdex, es pot donar per segur que el mss. fou escrit, no pas al nostre país de Catalunya (on, en el segle IX, els francs "alliberadors" ja havien proscrit la lletra "visigòtica" i imposat la "carolina"), sinó molt lluny d'ací: terres endins de la Hispània ja reconquerida als alarbs...

¿Com i quan aquest còdex va arribar a Barcelona? Heus ací un misteri. Ni després d'haver fet un examen meticulós de les notes marginals i de les guardes del còdex, on podia haver-hi algun rastre que il·luminés la pregunta, no he pogut aclarir aquest misteri. - Ara bé, no puc estar-me de llençar una hipòtesi. A la columna "d" del darrer foli (el foli n.448), amb lletra del segle XII, s'hi poden llegir, escrits amb lletra carolina, a dues columnes, els noms dels 40 canonges (això és el bisbe i 38 canonges [+ l'"stator" del bisbe, o potser hi havia una vacant], que en un moment determinat devien conformar el Capítol de la Catedral barceloní. Heus-los ací:

Aepiscopus aut suus stator.	Capitis scole.	Archidiaconus.	Guillemi Remundi.
Poncius, Sacrista.			Guillemi Sendredi.
Dalmatii Geriberti.			Stephanus Adaberti.
Dalmatii Remundi.			Remundi Guitardi.
Guilaberti Seniofredi.			Bonifilius Petri.
Olive Remundi.			Mironi Petri.
Guitardi Boeti.			Poncii Guillelmi.
Remundi Seniofredi.			Compagni Tudiscli.
Mironi Goltredi.			Mironi Guillelmi.
Remundi Dalmatii.			Vivas Guadalli.
Riculphi.			Guillelmi Guiscafredi.
Ermengaudi Bernardi.			Guillelmi Bernardi.
Guillelmi Domitii.			Petri Arnalli.
Guillelmi Suniarii.			Prepositus.
Bernardi Guifredi.			Quatuor ebdomadarii.
Mironi Balluvini.			Berengarii Remundi.
Bernardi Ermengaudi.			Alii Berengarii Remundi.
Guilaberti Remundi.			Ugoni Guillelmi.
Remundi Sendredi.			

¿Fóra molt agosarat afirmar que aquest Capítol, compost per personatges netament de Barcelona, fou qui adquirí aquest còdex dels "Comentaris al Llibre de Job" del papa sant Gregori el Gran, per incorporar-lo a la seva Llibreria a profit de la pròpia *Schola*? Cal tenir en compte que aquests 39/40 personatges, que surten en la documentació del segle XII a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona, sembla que foren tots i simultàniament canonges d'aquesta seu. Per aquesta raó crec que aquesta tesi cau de ple dintre els límits de la versemblança; més que més quan, fora de 3/4 noms, tots foren copiats a l'últim full del nostre còdex en la forma gramatical de genitiu, tal com -si s'admet aquesta possibilitat- devien figurar com a adquirents o com a testimonis, en el document que devien firmar tots, després del seu propi "signe" [p. ex. "Sig+num Riculphi". Una altra cosa fóra si es tractés d'escatir el "còm, on i de qui el varen adquirir"].

Si s'admet que aquests canonges foren els que adquiriren a un monestir, probablement del centre de la península Ibèrica ja reconquerida als musulmans, hom pot preguntar-se: ¿quan, en quin moment el còdex va arribar a Barcelona? Si, com sembla, el còdex va arribar a Barcelona quan el Capítol de la Catedral era integrat per quaranta canonges, ens podem preguntar: ¿Des de quan la Canònica barcelonina constava de quaranta prebendes? Perquè sabem que durant els segles IX i X la Canònica barcelonina era composta només per deu o dotze canonges. Però a començament del segle XI el nombre de canonges a Barcelona ja passava dels quaranta; en efecte, sabem que el papa Pasqual II, l'any 1104, ordenà al Capítol barceloní que el nombre dels capitulars no passés de quaranta [Vegeu: A. Fàbrega Grau, *La vida quotidiana a la seu de Barcelona...*, pàg. 23]. Això vol dir que l'adquisició del còdex dels "Moralia in Job" per part del Capítol catedralici de Barcelona va poder tenir lloc a partir del començament del segle XI. Però com sigui que, segons demostrà el Canonge Dr. Sebastià Puig, els noms dels 39/40 canonges que el còdex transmet surten en la documentació que hi ha a l'arxiu de la catedral de Barcelona, en el segle XI, crec que per aquesta raó, i d'acord amb la paleografia de la llista dels noms, cal assenyalar com a data probable d'entrada del manuscrit a la nostra Catedral, un any qualsevol de mitjan segle XI, probablement dins del pontificat del bisbe Guislabert (1035-1062) i sempre abans del 8 de desembre de 1063, data de la defunció de Bernat Guifred, el primer que va morir dels 39/40 canonges firmants en el còdex [Vegeu: Sebastià Puig i Puig, *Dos còdexes gregorianos de la Catedral de Barcelona*, a "Reseña Eclesiástica" 14 (1922) pàgs. 241-248).

Per acabar aquesta ja enfarfegada descripció, volem deixar ben clar que de tot això no en podem dir res més que allò que Villanueva va escriure en finir la seva descripció del nostre còdex: "Tú lo verás" (*Loco citato*, p. 94).

(A.F.G.)

Còdex 116. Any 1403.

[MISSAL DE SANTA EULÀLIA]

Descripció interna i externa: - Advertiment: Com que el qui subscriu aquesta "nota d'inventari" del còdex 116 del nostre Arxiu, l'any 1977 va publicar un estudi i una descripció exhaustiva d'aquest MISSAL, aleshores ja va dir tot el que es podia assenyalar d'aquest famós manuscrit de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona, ara creu sincerament que és molt millor remetre l'investigador a aquella edició, que no pas fer-ne un resum que sempre resultaria incomplet. Això és el que he decidit fer: recomanar-vos que examineu amb tota cura l'obra següent:

Angel FÀBEGA I GRAU i Pere BOHIGAS I BALAGUER:

El "Missal de Santa Eulàlia" de la Catedral de Barcelona: el llibre i el seu contingut - La decoració i la il·lustració del Missal de Santa Eulàlia. [Edició bilingüe (català i castellà) amb facsímils de les seves esplèndides miniatures a tot color, patrocinada per la "Caixa d'Estalvis 'Sagrada Família'", de Barcelona]. Mesures: 35 x 27 cms. Contingut: 92 pàgines (d'estudi) i 50 més destinades a làmines i comentaris. Edició: Madrid, "Edilan" 1977.

Això no obsta que a continuació se us pugui oferir el contingut de l'Índex d'aquesta obra per tal que conegueu millor el seu abast:

Presentació del llibre.

El llibre i el seu contingut.

Origen i destinació del Missal.

Importància del còdex.

El nom del Missal.

Un Missal per a la Catedral de Barcelona.

Datació del manuscrit.

El miniaturista.

El Missal a la Catedral de Barcelona.

Descripció externa:

Característiques.

La paleografia.

La música.
L'enquadernació.

Descripció interna:

Estructura general.
El Calendari.
El Temporal.
L'Ordre de la missa.
El tonari.
El Santoral.
Misses de comú i votives.
L'apèndix [d'aquest Missal].

*

La decoració i la il·lustració del "Missal de Santa Eulàlia".
Les caplletres.
El miniaturista del "Missal de Santa Eulàlia".
Antecedents de l'art de Rafael Destorrents.
La miniatura catalana en temps del rei Martí.
L'obra de Rafael Destorrents.

Bibliografia fonamental.

Làmines.

[CALENDARI i TEMPORAL]

Folis 1-6: [Calendari litúrgic, complet, previ al Missal]

*

Folis [I]r-IIr: "Dominica I^a Adventus Domini". Textos litúrgics de la missa d'aquesta dominica, encerclats dins una gran orla miniada (que deixa el foli sense marges): 345 x 265 mm. En aquesta orla s'hi representa, dins del requadre central, 150 x 170 mm., el Judici Final amb el cel i l'infern, al·lusius al contingut del text de l'Evangeli d'aquesta dominica. L'esquema de la missa, igual que el de les altres misses d'aquest Missal és el mateix d'avui ["esquema normal", que se sobrentén si no es diu altra cosa]: Officium (Introit), Oració, I lectura (Antic o Nou Testament), Cants interleccionals (Gradual, Responso, Al·leluia), Evangeli, Ofertori, Sacra (Secreta), [Prefaci i "Infra actionem": part pròpia i variable], Comunió i Postcomunió. Les lletres dels textos de les lectures i de les fórmules deprecatives (Oració, "Sacra" i Postcomunió)

normalment són d'unes mides més grans que els de les fórmules antifonals (Introit, Ofertori i Comunió). El "Glòria" i el "Credo" eren regulats pel que es diu al calendari (ff.1-6).

Folis IIr-IIIr: [Lectures de les fèries IIII i VI d'aquesta setmana].

Folis IIIr-IIIr: "Dominica II^a".

Folis IIIIr-Vr: "Dominica III^a".

Folis Vr-XIr: Misses senceres de les fèries IIII^a, VI^a i dissabte de les Quatre Témpores.

Folis XIr-v: "Dominica IV^a Adventus".

Folis XIv-XIIv: "In vigilia Natalis Domini".

Folis XIIv-XVIIr: "Ad primam missam in die Natalis Domini",

"Ad missam De luce" i "Ad missam Maiorem" [Caplletra miniada: "P" de l'inici de l'Introit "Puer natus est", amb l'escena del Naixement, 28 x 28 mm.; decoració vegetal que s'estén als marges interior i superior del foli].

Folis XVIIr-XVIIIr: "Dominica infra octabam".

Folis XVIIIr-v: "In die Circumcisionis".

Folis XVIIIv-XIXr: "In vigilia Epiphania Domini".

Folis XIXr-XXIr: "In die Epiphanie Domini".

Folis XXIr-XXIIr: "Dominica infra octabam Epiphanie".

Folis XXIIr-XXIIIr: "In die octabarum Epiphanie".

Folis XXIIIr-XXIIIr: "Dominica II^a post Epiphaniam".

Folis XXIIIr-XXVr: "Dominica III^a post Epiphaniam".

Folis XXVr-XXVIr: "Dominica IIII^a post Epiphaniam".

Folis XXVIr-v: "Dominica V^a post Epiphaniam".

Folis XXVIv-XXVIIIr: "Dominica LXX^a".

Folis XXVIIIr-XXXr: "Dominica LX^a".

Folis XXXr-XXXIv: "Dominica V^a".

Folis XXXIv-XXXIIIv: "Feria IIII, in Capite Ieiunii". - "Benedicció cineris". Oració de benedicció. "Deinde detur salispassa, cantando: Exurge, Domine, adiuva nos..." [Oració:] "Postea sacerdos ponat de cinere in capite omnium, flexis genibus, in modum crucis, dicendo: Recognosce, frater, quia pulvis es et in pulverem reverteris, et ideo age penitentiam et habebis vitam eternam. Amen". [Tres antifones i oració]. - "Sequitur introitus missae": [missa amb l'esquema normal].

Folis XXXIIIv-XXXVIIr: Misses de les fèries V^a, VI^a i dissabte d'aquesta setmana. Totes acaben amb l'oració "Super populum".

Folis XXXVIIr-XXXVIIIv: Misses de les fèries II^a i III^a d'aquesta setmana. - "Feria [IIII^a] IIIIor Temporum": esquema normal, amb dues lectures de l'A.T. - "Feria V^a". - "Feria VI^a". - "Sabbato IIIIor Temporum": esquema normal, amb quatre lectures de l'A.T.- Totes aquestes misses acaben amb l'oració "Super populum".

Folis XLIXv-Lv: "Dominica II^a XLe".

Folis Lv-LXv: Fèries II a dissabte d'aquesta setmana; "Super populum".

Folis LXv-LXIIr: "Dominica III^a [XLe]".

Folis LXIIr-LXXIIIv: Fèries II a dissabte d'aquesta setmana; "Super populum".

Folis LXXIIIv-LXXVr: "Dominica IIII^a [XLe]".

Folis LXXVr-LXXXVIIv: Fèries II a dissabte d'aquesta setmana; "Super populum".

Folis LXXXVIIv-LXXXIX: "Dominica in Passione".

Folis LXXXIX-XCVIIr: Fèries II a dissabte d'aquesta setmana; "Super populum".

Folis XCVIIr-CVIr: "Dominica Ramis palmarum": Oració. Prefaci. Dues oracions més. Evangeli: "Cum appropinquasset Ihesus..." "Postea fiat sermo". Oració. - "Introitus misse: Domine, ne elonge facias...". Lectura I: (Filipesos). Resp.Vers.i Tractus. "Passio Dni.n.Ihesu Christi secundum Matheum": In illo tempore dixit Ihesus disc.suis: Scitis quia... sedentes contra sepulcrum". Evangeli: "Altera autem die, que est... cum custodibus". Segueix l'esquema normal amb l'oració "Super populum".

Folis CVIr-CXXIV: "Feria II^a: Esquema normal, però dues lectures primeres (Isaïes, Zacaries). Evangeli S.Joan: "Ante sex dies Pasce...". "Super populum". - "Feria III^a": Esquema normal, però Lect. (Jeremies), "Passio D.n.I.C. secundum Marchum: Erant autem Pascha et azima... cum eo ascenderant Iherosolimam". Evangeli: "Et cum sero esset factum... ad ostium monumenti". "Super populum". - "Feria IIII^a": Esquema normal, però dues lectures de l'A.T. "Passio D.n.I.C. secundum Lucham: Appropinquabat autem dies festus... secute erant eum a Galilea hec videntes". "Evangelium: Et ecce vir nomine Ioseph... quisque positus fuerat". "Super populum".

Folis CXXIV-CXXIIIr: "Feria V^a, in Cena Domini". "Non dicitur tractus". Esquema normal.

Folis CXXIIIr-CXXIXv: "Feria VI, Peraceve. - Lectures: Ozees, tractus, oració; Èxode, tractus; "Passio etc.^a secundum Iohannem: Egressus est Ihesus cum discipulis suis... Videbunt in quem transfixerunt". "Evangelium: Post hec autem... posuerunt Ihesum".

[Gran Pregària:] "Pro Ecclesia Dei [Introd. Oració. "Flectamus genua"]... Pro Papa... Pro episcopis et clericis... Pro imperatore... [Pro cathecuminis nostris]... Pro tribulacionibus... Pro hereticis et sismaticis... Pro iudeis... Pro paganis...

[Adoració de la Creu i Comunió]". Postea accipiat crux velata, et in sacristia vel retro altare, cantetur antiphona: 'Popule meus...' - Postea sacerdos induat se casulam et faciat confessionem in sacristia, et accipiat Corpus Christi reservatum die preterita et ponatur in corporale, et calix cum vino non consecrato, et dicat plana voce ut audire possit a circumstantibus: 'Oremus, Preceptis salutaribus moniti... Pater noster...'. Et non respondeat chorus 'Sed libera nos a malo', sed dicat sacerdos: 'Libera nos, quesumus, Domine...', Postea faciat commixtionem et comunicet, nichil dicens. - Postea dicantur Vespere".

Folis CXXIXv-CXLIIv: "Sabbato Pasche". - "Dictis horis, benedicatur ignis". Oració. "Alia oratio incensi". - "Secuntur lecciones sine rubrica": Gènesi, Reis, Gènesi, Èxode, Isaïes, Isaïes, Ezequiel, Isaïes i tractus amb les respectives oracions conclusives; Èxode, Jonàs, Deuteronomi i tractus, amb les oracions corresponents; Daniel, oració, tractus, altra oració.

"Ad missam: Gaudeamus Domino, gloriose enim honorificatus est...". Esquema normal, però "Ita missa est, alleluya, alleluya".

Folis CXLIIv-CXLIIIv: "In die sancto Pasche". [Caplletra miniada: "R" de l'inici de l'Introit "Resurrexi et adhuc tecum sum..." amb l'escena de la

Resurrecció de Jesús, 55 x 55 mm., i ornamentació vegetal que s'estén als tres marges, l'interior, el superior i l'inferior, del foli].

Folis CXLIIIv-CLIIv: Misses pròpies de tota la setmana pasqual.

Foli CLIIv: "Dominica II^a post Pascha".

Foli CLIIIr: "Dominica III^a post Pascha".

Foli CLIIII: "Dominica IIII^a post Pascha".

Foli CLVv: "Dominica V^a post Pascha".

Foli CLVIv: "Feria II Letaniarum". Esquema complet normal.

Foli CLVIIv: "Feria III^a: només Epístola i Evangeli propis.

Folis CLVIIIr-CLXXr: "Feria IIII^a, Vigilia Ascensionis".

Foli CLXXr: "In die As[c]encionis". [Caplletra miniada: "U" inicial del començ de l'Introit: "Viri galilei..." amb l'escena de l'Ascensió, 37 x 44 mm., i ornamentació vegetal que s'estén per l'intercolumni i pels marges superior i inferior del foli].

Foli CLXr: "Dominica post Ascencionem".

Folis CLXIr-CLXIIv: "Vigilia Penthecostes": Profecia, oració. Profecia, tractus, oració. Profecia, tractus, oració. Profecia, tractus, oració. Profecia, tractus, oració. Profecia, tractus, oració. Profecia, tractus, oració. "Descendant ad fontes cum leta (*sic*)" [letitia ?]. - "Sabbato in Vigilia Penthecosten: dicatur 'Gloria in excelsis'". Segueix la missa del dia amb l'esquema normal.

Folis CLXIIv-CLXIIIr: "In die Penthecosten" [Caplletra miniada: "S" de l'inici de l'Introit "Spiritus Domini..." amb l'escena de la Vinguda de l'Esperit Sant, 50 x 49 mm., i ornamentació vegetal que s'estén als marges interior, superior i inferior del foli].

Folis CLXIIIr-CLXXIV: Misses de les fèries II i III "post Pentecosten". - "Feria IIII^a IIIIor Temporum", esquema normal, però dues lectures primeres. - Fèria V^a i VI^a. - "Sabbato IIIIor Temporum: Oració, Joël, al·leluia. Oració, Levític, al·leluia. Oració, Deuteronomi, al·leluia. Oració, Levític, al·leluia. Oració, profecia, al·leluia. "Hic dicatur Dominus vobiscum". - Segueix la missa del dia.

Foli CLXXIV: "Dominica de Trinitate".

Foli CLXXIII: "In die Corporis Christi".

Foli CLXXIII: "Dominica prima post Penthecosten".

Foli CLXXVv: "Dominica II^a post Penthecosten".

Foli CLXXVIv: "Dominica III^a post Penthecosten".

Foli CLXXVII: "Dominica III^a post Penthecosten".

Foli CLXXVIII: "Dominica V^a post Penthecosten".

Foli CLXXIXv: "Dominica VI^a post Penthecosten".

Foli CLXXXXv: "Dominica VII^a post Penthecosten".

Foli CLXXXIv: "Dominica VIII^a post Penthecosten".

Foli CLXXXIIv: "Dominica IX^a post Penthecosten".

Foli CLXXXIIIv: "Dominica X^a post Penthecosten".

Foli CLXXXIII: "Dominica XI^a post Penthecosten".

Foli CLXXXVv: "Dominica XII^a post Penthecosten".

Foli CLXXXVIv: "Dominica XIII^a post Penthecosten".

Foli CLXXXVIIIr: "Dominica XIII^a [post Penthecosten].

Foli CLXXXIXr: "Dominica XV^a [post Penthecosten].

Foli CXCr: "Dominica XVI^a post Penthecosten".

Foli CXCIr: "Dominica XVII^a [post Penthecosten].

Foli CXCIr- CXCVIIIr: "Feria III^a III^{or} Temporum". "Hic non dicitur 'Dominus vobiscum'"; Oració, Amós, gradual. Oració, Esdres, gradual. - Segueix la missa del dia amb l'esquema normal. - Manca la fèria V^a. - "Feria VI^a Temporum: esquema normal. - "Sabbato III^{or} Temporum: "Hic non dicatur 'Dominus vobiscum'". Oració, Levític, gradual. Oració, Levític, gradual. Oració, Miquees, gradual. Oració, Zacaries, gradual. "Hic dicatur 'Dominus vobiscum'". - Segueix la missa del dia amb l'esquema normal.

Foli CXCVIIIr: "Dominica XVIII^a post Penthecosten".

Foli CXCIXr: "Dominica XIX^a post Penthecosten".

Foli CCr: "Dominica XX post Penthecosten".

Foli CCIr: "Dominica XXI post Penthecosten".

Foli CCIIr: "Dominica XXII post Penthecosten".

Foli CCIIIr: "Dominica XXIII post Penthecosten".

Foli CCIIIIr: "Dominica XXIIII post Penthecosten".

Foli CCVr: "Dominica V^a ante Natale Domini.

[ORDRE DE LA MISSA]

[Començament de la missa]

Foli 1r-5r i v. - [Nova numeració dels folis amb llapis, del n.1 al n 16: (maig 1997)]:

"Ad **introitum misse**: Sancti Spiritus adsit nobis gracia. / Et introibo ad altare Dei. Ad / Iudica me, Deus, et discerne ca[usam...]. / Ego, peccator, confiteor Deo. / Misereatur vestri omnipo[tens...]. / Absolucionem et remissio[nem...]. / Aiutorium nostrum in /. Sit nomen Domini benedi[ctum...]. / Benedicamus Domino. Deo /. Penitentiam pro peccatis.

"Oracio: Aufer a nobis, Domine, quesumus, cunctas iniquitates nostras ut ad sancta sanctorum mereamur puris mentibus introire. - Alia oracio: Consciencias nostras, quesumus, Domine, visitando purifica..." - Oracio: Adsit nobis, Domine, quesumus, virtus Spiritus Sancti, que et corda... - Oracio: Deus, qui de indignis dignos facis..."

= "Canticum angelorum: Gloria in excelsis Deo... .." - "Ad supplicacionem diachoni: Munda cor meum et corpus ac labia mea..." - "Ad petendam benedictionem: Iube, dompne, benedicere". Benediccion sacerdotis: 'Dominus sit in corde...' - Benediccion predicatoris: 'Corroboret Dominus sensuum et labia tua ut recte pronuncies nobis eloquia sua sancta, amen'.

= "Simbolum maius: Credo in unum Deum..."

[**Ofertori**]

= "Ad offerendam hostiam: 'Grata tibi sit, Domine, hec oblacio...' - Quando mittitur aqua in calica (*sic*): 'Ex latere Christi sanguis et aqua exisse peribetur, et ideo pariter conmiscemus ut omnipotens et misericors Deus utrumque ad medellam animarum nostrarum sanctificare dignetur, in no+mine Patris et Fi[lia...]. = Ad offerendum calicem: 'Offerimus tibi, Domine...' = Ad ponendam custodiam: 'Dextera Dei Patris omnipotentis benedicat hec dona sua, in no+mine Patris.' = Ad incensum: 'Dirigatur oratio mea sicut in conspectu tuo'. = Ad lavandum manus: 'Lavabo inter innocentes...' = Supplicatio presbiteri: 'In spiritu humilitatis' = Revertendo ad populum: 'Obsecro vos, fratres, orate pro me ad Dominum ut meum sacrificium et vestrum pariter placabile fiat ei'. = Circumstantes respondeant: 'Suscipiat Dominus Ihesus Christus sacrificium de manibus tuis...'" [dues fórmules més de resposta].

[**Prefacis**]

In die Natalis Domini: Prefaci (només la part pròpia).

Infra accionem: Communicantes, part pròpia.

In die Epiphanie: Prefaci, part pròpia. Infra accionem: part pròpia.

In Quadragesima [= XLª]: Prefaci, part pròpia.

Feria V in Parasceve: Prefaci, Communicantes, Hanc igitur, Qui pridie, parts pròpies.

In die Pasche: Prefaci, Communicantes i Hanc igitur, parts pròpies.

In die Ascensionis: Prefaci i Communicantes, parts pròpies.

In die Sancti Spiritus: Prefaci, Communicantes i Hanc igitur, parts pròpies.

In die Trinitatis: Prefaci, part pròpia.

In honorem beate Marie: Prefaci, part pròpia.

In natale Apostolorum: Prefaci, part pròpia.

Prephacio cotidie: Prefaci, amb el diàleg inicial, tot sencer, el que avui en diem "de communi". Doxologia final: "Sanctus, sanctus, sanctus", etc. "Benedictus..."

"Antequam incipiatur prephatio a sacerdote, dicatur hec oratio: 'Descendat, quesumus, Domine, Spiritus Sanctus tuus super hoc altare, qui hec munera tue maiestati oblata benedicendo bene+dicat 'super calicem et hostiam' et sanctificando sanctificet, et et (*sic*) sumentium corda dignanter emundet. Per Dominum n. I.C. Filium tuum, qui tecum v. et r. in uni. eiusdem Spiritus Sancti Deus."

[Ara segueix tot el versó del foli 16 en blanc, abans d'iniciar el Cànon de la Missa].

Foli 6r-8v: [**CANON de la Missa**]

[Comença amb una caplletra miniada: "T" del 'Te igitur, clementissime Pater...' amb una magnífica representació de l'Elevació del Pa consagrat i l'escolà que enlaira un ciri encès per a que els fidels vegin més bé la Sagrada Forma, mentre amb la mà dreta aixeca la casulla del sacerdot celebrant, 72 x 76 mm.; ornamentació vegetal acolorida que s'estén pels marges interior, superior i inferior del foli]

"Te igitur...; In primis...; Memento, Domine,...; Communicantes...; Hanc igitur...; Quam oblationem...; Qui pridie... [Fórmules consagratòries del pa i del vi amb lletres de grandària normal]; Unde...; Supra que... Supplices...; Memento etiam, Domine...; Nobis quoque...; Per quem omnia... [Gran doxologia].

"Oremus: Preceptis salutaribus moniti... Pater noster...: Libera nos, quesumus...; Per omnia secula...Pax Domini...; Agnus Dei (tribus vicibus). Quando miscetur Corpus cum Sanguine: 'Hec sacrosancta conmixtio Corporis et Sanguinis D.n.I.C....'; Oratio ante recepcionem Corporis: 'Domine Ihesu Christe, Filii Dei vivi, qui...'; Post recepcionem: 'Corpus Domini mei Ihesu Christi custodiat me peccatorem et perducatur me Ihesus Christus in vitam eternam. Amen'. Alia oratio: 'Corpus Domini nostri Ihesu Christi, quod ego indignus accepi, et sanctus Sanguis eius, quem potatus sum, inhereat in visceribus meis, et non veniat mihi ad iudicium neque ad condempnacionem anime mee et omnium fidelium vivorum et defunctorum".

"Ad finem Misse: 'Placeat, Sancta Trinitas, obsequium servitutis mee... te miserante propiciabile'. Qui vivis et regnas Deus. Per omnia secula seculorum. Amen.

[Així s'acaba l'"Ordre de la Missa". No s'hi parla de la benedicció final].

[Parts musicades de l'Ordre de la Missa]
[Set tetragrames vermells a cada columna]

Foli 9r: **[Entonacions:]**

"Ymnus angelicus": In festis maioribus.

Beate Marie.

Duplex.

Semiduplex.

Semiduplex.

Apostolorum.

IX lecciones.

Dominicale.

III lecciones.

"Credo in unum Deum": Sollempnis.

Festivalis.

Dominicalis.

Ferialis.

Folis 9v-13v: **[Parts pròpies d'alguns Prefacis:]**

"In die Natalis Domini prephacio".

"In die Epiphanie prephacio".

"In XL^a [Quadragesima], cotidie prephacio".

"In festo Pasche prephacio".

"In die Ascensionis Domini prephacio".

"In die Penthecosten prephacio.

"In honore beate Marie prephacio".

"In natale Apostolorum prephacio".

"In honore Trinitatis prephacio".

"In honore Sancte Crucis prephacio".

Folis 13v-14r i 15r-v: **[Melodies completes de la part comuna dels prefacis:]**

"Sonus festivus" [13c-14b].

"Sonus ferialis prephacio" (f.15a-d).

Folis 14r-16r: [**Melodies del Parenostre:**]

"Sonus festivus" [f.14b-15a].

Foli 16v: [**Al ritu de la pau, abans de l'Agnus Dei:**]

"Per omnia secula seculorum. Amen. - Pax Domini sit semper vobiscum"

[SANTORAL]

[Desembre]

Foli [I]: [Comença amb la caplletra "E" molt ben miniada que correspon a la primera lletra de l'inici de l'Introit de la missa de sant Esteve "Etenim sederunt principes...", en la que hi és representada la lapidació del protomàrtir sant Esteve. Mesura 75 x 55 mm. Tot el text d'aquesta pàgina és contornejat per un requadre polí crom format per elements vegetals ornamentats, que omplenen els quatre marges d'aquest primer foli del Santoral.

[In natale sancti Stephani, protomartyris: "esquema normal"].

Foli IIr: "In octava sancti Stephani dicatur oratio: 'Omnipotens sempiterne Deus, qui primicias... exoravit'".

Foli IIr-IIIv: "In die sancti Iohannis Apostoli ad primam missam;... ad missa maiorem".

Foli IIIv-IIIv: "In natale Sanctorum Inocencium".

Foli Vr: "In Natale sancti Thome martiris Kantuariensis".

Foli Vr: "Sancte Eugenie" màrtir.

Foli Vr-v: "Sancte Columbe" màrtir.

Foli Vv-VIv: "Sancti Silvestri" confessor i bisbe.

Gener

Foli VIv: "In festo sancti Ylari" confessor i bisbe.

Foli VIIv: "In festo sancti Felicis in Pincis confessoris".

Foli VIIIv: "Sancti Marcelli pape martiris".

Foli VIIIv: "In die sancti Honorati" confessor i bisbe.

- Foli IXr: "In die sancti Anthoni Vianensis" confessor.
Foli Xr: "In die sanctorum Speusipi et Elaupisipi".
Foli Xr: "In die sanctorum Mauri, Marthe, Audifach et Abacuch".
Foli Xv: "In festo sanctorum Fabiani et Sebastiani".
Foli XIr: "In die sancte Agnetis virginis" i màrtir.
Foli XIv: "Sancti Fructuosi et Auguri (*sic*) [et Eulogii]", mm.
Foli XIv: "Sancti Vincencii martiris".
Foli XIv: "In festo sancte Emerenciane" màrtir.
Foli XIIr: "In festo sancí Thimothei apostoli".
Foli XIIr: "In conversione sancti Pauli" Apòstol.
Foli XIIIv: "Sancti Policarpi martiris".
Foli XIIIv: "Sancte Paule, continentis".
Foli XIIIv: "Sancte Agnetis, secundo".

Febrer

- Foli XIIIr: "Sancti Ignacii martiris".
Foli XIIIr: "In Purificatione beate Marie. Benedicció candelarum ab episcopo vel presbitero facienda". - Dues oracions de benedicció i un prefaci per beneir les candeles. "Hiis finitis, accendantur candeles et cantor incipiat antiphona tribus vicibus "Venite et accendite...; iterum repetatur versus et dividantur candeles...". "Lumen ad revelacionem". Oració. - "Omnibus finitis, omnes eant ad processionem cantando sequentes antiphonas: 'Ave, Maria...'; 'Adorna talamum...'; 'Responsum accepit...' - "Ad introitum ecclesie, dicatur: 'Ecce Maria venit...'"
"Ad Missam" [Esquema normal, però hi han dues lectures primeres]. [Caplletra miniada "S" de l'inici de l'Introit "Suscepimus, Deus, misericordiam...", amb l'escena de la Presentació de l'Infant Jesús al Temple, 56 x 56 mm.; ornamentació vegetal que s'estén per tot l'intercolumni de dalt a baix i pels marges superior i inferior del foli].
Foli XVIv: "In honore beati Blasii" sacerdot i màrtir.

Foli XVIIr: "In honorem sancte Agathe" màrtir.

Foli XVIIv: "In festo sancte Dorothee" verge.

Foli XVIIv: "In festo sancti Sabini" confessor.

Foli XVIIv: "In festo sancte Scolastice" verge.

Foli XVIIIr: "In honore sancte Eulalie virginis Barchinonensis". [Caplletra miniada "G" inicial de l'Introit d'aquesta missa "Gaudeamus omnes in Domino..." amb la figura sencera de santa Eulàlia que aguanta la creu i la palma, 53 x 62 mm.; decoració vegetal que s'estén per tot el marge interior del foli].

Foli XIXr: "In festo sancti Valentini" màrtir.

Foli XIXv: "Katedra sancti Petri".

Foli XXv: "In natale beati Mathie" Apostoli.

Març

Foli XXIIr: "In festo sancti Paciani" bisbe i confessor.

Foli XXIIr: "In festo sancti Gregorii" papa.

Foli XXIIv: "In natale sancti Benedicti" abat. [Caplletra miniada "O" inicial de la primera paraula de l'Introit d'aquesta missa "Os iusti meditabitur...", amb la figura de l'abat sant Benet, 55 x 55 mm.; ornamentació floral estesa per tot l'intercolumni i els marges superior i inferior del foli].

Foli XXIIIr: "Annunciatio Dominica". [Caplletra miniada "M" inicial de la primera paraula de l'Introit d'aquesta missa "Missus est Gabriel..." amb la deliciosa escena de l'Anunciació de l'arcàngel sant Gabriel a la Mare de Déu, 55 x 68 mm.; ornamentació floral que s'estén per tot el marge interior del foli].

Abril

Foli XXIIIv: "In natale beati Ambrosii" bisbe i confessor.

Foli XXIIIr: "In natale sanctorum Tiburcii et Valeriani et Maximi".

Foli XXIIIv: "In natale sancti Georgii" màrtir.

Foli XXVr: "In sancto Marcho" evangelista.

Foli XXVIr: "In natale beati Vitalis".

Foli XXXVIIr: "In natale beati Petri predicatorum" màrtir.

Maig

Foli XXXVIIIr: "In Inuencione Sancte Crucis" [Caplletra miniada "N" inicial de la primera paraula de l'Introit d'aquesta missa "Nos autem gloriari...", amb la figura sencera de santa Helena que duu la creu a la mà, 55 x 60 mm; decoració floral estesa per tot l'intercolumni i el marge inferior del foli].

Foli XXXIXv: "In natale beati Alexandri, Eventi et Theo[dori]" màrtirs.

Foli XXXr: "In die sancti Iohannis "ante Portam Latinam" Apòstol i evangelista.

Foli XXXv: "In natale sanctorum Gordiani et Epimachi" màrtirs.

Foli XXXIr: "In natale sancti Poncii" màrtir.

Foli XXXIv: "In natale beatorum Achillei et Nerei et Pancracii, màrtirs.

Foli XXXIIr: "In natale sancti Petri confessoris".

Foli XXXIIv: "In natale sancte Potenciane" verge i màrtir.

Foli XXXIIIr: "In natale sancte Quiterie" verge i màrtir.

Foli XXXIIIr: "Sancti Urbani" papa i màrtir.

Foli XXXIIIv: "In natale sancte Patronille" verge.

Juny

Foli XXXIIIv: "In natale sancti Marcelli et Petri" màrtirs.

Foli XXXIIIv: "In sancto Bonifacio".

Foli XXXIIIv: "In natale sancti Mucii martiris".

Foli XXXIIIv: "In natale Primi et Feliciani" màrtirs.

Foli XXXVr: "In natale sancti Barnabe Apostoli".

Foli XXXVIr: "Sanctorum Basilidis et sociorum eius [Cirini, Naboris, Celsi et Nazarii]" màrtirs.

Foli XXXVIv: "In die sanctorum Quiriti et Iulite" màrtirs.

Foli XXXVIIr: "In natale beati Anthonii de Padua" confessor.

Foli XXXVIIv: "In sanctorum Marchi et Marcelliani" màrtirs.

Foli XXXVIIIr: "In die sanctorum Gervasii et Protasii" màrtirs.

Foli XXXIXr: "In vigilia sancti Iohannis Babtiste" precursor del Senyor.

Foli XLr: "In die sancti Iohannis Babtiste: Ad primam missam"

Foli XLIr-v: [Id. id.]: Ad missam maiorem. [Caplletra miniada "D" inicial de la primera paraula de l'Introit d'aquesta missa "De ventre matris mee..." amb la figura de sant Joan Baptista i l'Anyell a la mà, 55 x 65 mm.; decoració floral que s'estén per tot el marge exterior del verso del foli].

Foli XLIIv: "In die sanctorum Iohannis et Pauli" màrtirs.

Foli XLIIIv: "In natale sancti Leonis pape".

Foli XLIIIv: "In vigilia sancti Petri" Apòstol.

Foli XLVr: "In natale sanctorum Petri et Pauli" Apòstols.

Foli XLVIr: "In natale beati Pauli" Apòstol.

Foli XLVIv: "In sancto Marciale" confessor.

Juliol

Foli XLVIv: "In natale sanctorum Processi et Martiniani" confessors.

Foli XLVIIr: "In Translacione sancti Martini" confessor.

Foli XLVIIv: "In die octabarum Apostolorum Petri et Pauli".

Foli XLVIIIv: "In natale Septem Fratrum" màrtirs.

Foli XLVIIIv: "Secunda Translacio sancte Eulalie" màrtir.

Foli XLIXr: "In natale sancte Margarite virginis".

Foli XLIXr: "In die sancti Alexii" confessor.

Foli XLIXr: "In natale sanctarum Iuste et Rufine" màrtirs.

Foli XLIXv: "In die sancte Praxedis" màrtir.

Foli XLIXv: "In sancti Victoris martiris et sociorum eius".

Foli XLIXv: "In natale sancte Marie Magdalene".

Foli Lv: "In die sancti Apollinaris" màrtir.

Foli Lv: "In die sancte Christine".

Foli Lv: "In vigilia sancti Iacobi" Apòstol.

Foli Llv: "In die sancti Iacobi Apostoli".

Foli Lllv: "In natale sancti Cucuphatis" màrtir.

Foli Llllr: "In honorem sancte Anne", mare de la Mare de Déu.

Foli Llllv: "In die sancti Felicis Nole" bisbe i màrtir (?).

Foli Llllv: "In die sancte Marthe" germana de Llätzer.

Foli Llllv: "In natale sanctorum Felicis et Fausti" màrtirs.

Foli LVr: "In natale sanctorum Abdon et Sennen".

Foli LVr: "In natale sancti Germani" bisbe i confessor.

Agost

Foli LVv: "Vincula sancti Petri" Apòstol.

Foli LVv: "In die sancti Felicis" màrtir.

Foli LVlr: "Sanctorum Machabeorum" màrtirs.

Foli LVlr: "In natale sancti Stephani" bisbe i confessor.

Foli LVllr: "Invencio sancti Stephani" màrtir.

Foli LVllr: "In honorem beati Dominici" confessor.

Foli LVllv: "In natale sanctorum Sixti episcopi, Felicissimi et Agapiti, Iusti et Pastoris" màrtirs.

Foli LVlllr: "In honorem sancti Donati" màrtir.

Foli LVlllv: "In natale sancti Ciriaci et sociorum" màrtirs.

Foli LVlllv: "In vigilia beati Laurenti" màrtir.

Foli Llxr: [In natale sancti Laurenti]: Ad primam missam.

Foli Llxr: [Id. id.]: Ad missam maiorem.

Foli Llxv: "In die sancti Tiburcii".

- Foli LXv: "In die sancte Clare" verge.
- Foli LXIv: "In natale sancti Ypoliti" màrtir.
- Foli LXIv: "In natale sancti Eusebii" confessor.
- Foli LXIv: "In vigilia Assumpcionis" de la Mare de Déu.
- Foli LXIIv: "In die Assumpcionis beate Marie".
- Foli LXIIIv: "In die octabarum sancti Laurentii".
- Foli LXIIIv: "In die sancti Bernardi abbatis".
- Foli LXIIIv: "In die sancti Timothei et Simphoriani".
- Foli LXIIIv: "In vigilia sancti Bartholomei" Apòstol.
- Foli LXIIIv: "In die sancti Bartholomei" Apòstol.
- Foli LXIIIv: "In die sancti Genesii atque Genesii" màrtirs.
- Foli LXVv: "In natale sanctorum Hermen et Iuliani".
- Foli LXVv: "In die sancti Augustini" bisbe i confessor.
- Foli LXVv: "In die Decollacionis sancti Iohannis" màrtir.
- Foli LXVIv: "In die sancte Sabine" màrtir.
- Foli LXVIIv: "In die sancti Felicis et Audacti".

Setembre

- Foli LXVIIv: "In die sancti Egidii" abat.
- Foli LXVIIIv: "In natale sancti Adriani" màrtir.
- Foli LXVIIIv: "In Nativitate sancte Marie" [Caplletra miniada "S" de l'inici de l'Introit d'aquesta missa: "Salve, sancta parens...", i de la Col·lecta: "Supplicacionem servorum tuorum..." amb la figura de santa Anna que porta al braç la seva filla, santa Maria, 55 x 60 mm.; decoració floral que s'estén per tot l'intercolumni i els marges superior i inferior del foli].
- Foli LXIXv: "In die sancti Gorgonii et Dorothei" màrtirs.
- Foli LXIXv: "Infra octabas beate Marie".
- Foli LXIXv: "Prothi et Iacincti" màrtirs.

Foli LXXr: "In natale sanctorum Cornelii et Cipriani" màrtirs.

Foli LXXIr: "In Exaltacione Sancte Crucis" [Caplletra miniada "N" inicial de la primera paraula del començ de l'Introit "Nos autem gloriari..." amb l'escena de la processó que seguí la Trovalla de la Santa Creu, 55 x 64 mm.; decoració floral que s'estén per tot el marge interior del foli].

Foli LXXIIr: "In natale sancti Nicomedis" màrtir.

Foli LXXIIr: "In natale sancte Eufemie martiris".

Foli LXXIIv: "In die sanctorum Lucie et Geminiani" màrtirs.

Foli LXXIIv: "In vigilia sancti Mathei" Apòstol.

Foli LXXIIIr: "In die sancti Mathei" Apòstol.

Foli LXXIIIr: "In die sancti Mauricii et sociorum" màrtirs.

Foli LXXIIIv: "In die sancte Teclae" màrtir.

Foli LXXIIIv: "Sanctorum Cosme et Damiani" màrtirs.

Foli LXXVr: "In die sancti Michaelis" arcàngel.

Foli LXXVr: "In die sancti Iheronimi" confessor.

Octubre

Foli LXXVIv: "Remigii et Germani" confessors.

Foli LXXVIv: "In honore beati Franciscii" màrtir.

Foli LXXVIIr: "In die sancte Fidis" verge i màrtir.

Foli LXXVIIr: "In die sanctorum Marchi et Marcelli [et Epulei, Iulie, Sergii et Bachi]" màrtirs.

Foli LXXVIIv: "In die sancti Dionisii, Rustici et Eleuterii" màrtirs.

Foli LXXVIIIr: "In die sancti Geraldii".

Foli LXXVIIIr: "In die sancti Calixti pape".

Foli LXXVIIIr: "In die sancti Luche" evangelista.

Foli LXXIXr: "In natale Undecim Milium Virginum" màrtirs.

Foli LXXIXv: "In Translacione sancte Eulalie" [Caplletra miniada "G" inicial de la primera paraula de l'Introit d'aquesta missa "Gaudeamus omnes in Domino..." amb l'escena del I Trasllat de santa Eulàlia l'any 877, 65 x 55 mm.; decoració floral que s'estén per tot el marge exterior de dalt a baix del foli].

Foli LXXXr: "Innumerabilium Martirum".

Foli LXXXv: "In die sanctorum Crispi et Crispiniani".

Foli LXXXv: "In festo sanctorum Vincencii, Sabine et Christetis" màrtirs.

Foli LXXXv: "In vigilia Apostolorum Simonis et Iude".

Foli LXXXIr: "In die sanctorum Simonis et Iude" Apòstols.

Foli LXXXIv: "In die sancti Narcissi" bisbe i màrtir.

Foli LXXXIv: "In die sancti Quintini martiris".

Foli LXXXIIr: "In vigilia Omnium Sanctorum".

Novembre

Foli LXXXIIIr: "In die Omnium Sanctorum" [Caplletra miniada "G" inicial de la primera paraula de l'Introit d'aquesta missa "Gaudeamus omnes in Domino..." amb l'escena de tots els Sants encapçalats per sant Pere i sant Pau, 55 x 65 mm.; decoració vegetal que s'estén per tot el marge interior del foli].

Foli LXXXIIIr: "In die sancti Severi", bisbe i màrtir.

Foli LXXXIIIv: "In natale Quatuor Coronatorum" màrtirs.

Foli LXXXVr: "In die Passionis Ymaginis Domini".

Foli LXXXVv: "In die sancti Theodori" màrtir.

Foli LXXXVr: "In natale sanctorum Tiberii, Modesti et Florencie" màrtirs.

Foli LXXXVr: "In natale sancti Martini" bisbe i confessor.

Foli LXXXVr: "In natale sancti Briscii" confessor.

Foli LXXXVIv: "In natale Aciscli et Victorie" màrtirs.

Foli LXXXVIv: "In Dedicacione ecclesie".

Foli LXXXVIIIr: "In dedicacione unius altaris".

Foli LXXXIXr: "Tercia die, leccio libri Apocalipsis beati Iohannis Apostoli".

Foli LXXXIXv: "In natale sancte Cecilie" màrtir.

Foli XCr: "In die sancti Clementis" papa i màrtir.

Foli XCv: "Sancte Felicitatis" màrtir.

Foli XCv: "In die sancti Grisogoni" màrtir.

Foli XCIr: "In die sancte Katherine" verge i màrtir.

Foli XCIr: "In die sancti Saturnini" bisbe i màrtir.

Foli XCIV: "In vigilia sancti Andree" Apòstol.

Foli XCIIIr: "In die sancti Andree" Apòstol.

Desembre

Foli XCIIIr: "In die sanctorum Grisanti et Darie" màrtirs.

Foli XCIIIr: "In die sancte Barbare" verge i màrtir.

Foli XCIIIv: "In die sancti Nicholay" bisbe i confessor.

Foli XCVr: "In die octabarum sancti Andree" Apòstol.

Foli XCVr: "In Concepcione sancte Marie".

Foli XCVv: "In die sancte Leocadie" verge i màrtir.

Foli XCVv: "In die sancte Eulalie Emeritensis" verge i màrtir.

Foli XCVIr: "In die sancti Pauli Narbone".

Foli XCVIr: "In die sancti Gabrielis" Arcàngel.

Foli XCVIIv: "In die sancte Lucie" verge i màrtir.

Foli XCVIIv: "In vigilia sancti Thome" Apòstol.

Foli XCVIIv: "In die sancti Thome" Apòstol.

[Així acaba el SANTORAL d'aquest Missal]

[MISSES "DE COMMUNI"]

- Foli XCVIIIv: "In natale Apostolorum".
Foli XCIXv: "In natale unius martiris".
Foli Cv: "In natale plurimorum martirum".
Foli CIv: "In natale unius confessoris".
Foli CIIIr: "In natale confessorum laycorum".
Foli CIIIv: "In natale unius virginis".
Foli CIIIIv: "In natale plurimarum virginum".
Foli CVIr: "In natale continencium".

[MISSES VOTIVES]

- Foli CVIIr: "Incipiunt Misse votive, et primo sanctorum Angelorum: feria II^a".
Foli CVIIv: "Feria III^a: De sancta Eulalia".
Foli CVIIIr: "Feria IIII^a: De sancta Trinitate".
Foli CIXr: "Feria V^a: In honore Sancti Spiritus".
Foli CIXv: "Feria VI^a: In honore Sancte Crucis".
Foli CXv: "In sabbatis: De beata Virgine Maria": "Salve, sancta Parens...".
 "In Adventu: Missus est Gabriel...".
 "Post Natale Domini: Vultum tuum...".
 "Infra Quadragesimam: Missus est...".
 "In tempore paschali: Salve, sancta Parens... "
Foli CXIIv: "Pro familiaribus".
Foli CXIIIr: "Pro infirmis".
Foli CXIIIv: "Pro quacumque tribulacione".

[**ORACIONES DIVERSES**]

- Foli CXVIr: "In honore sanctorum omnium".
- Foli CXVIr: "Missa de omnibus sanctis".
- Foli CXVIr: "Missa generalis de omnibus sanctis".
- Foli CXVIIr: "Pro seipso".
- Foli CXVIIv: "Pro amico".
- Foli CXVIIv: "Pro familiaribus".
- Foli CXVIIIr: "Pro temptatione carnis".
- Foli CXVIIIr: "Pro peccatis".
- Foli CXVIIIr: "Pro pace".
- Foli CXVIIv: "In tempore belli".
- Foli CXVIIv: "Contra iudices et mala agentes".
- Foli CXVIIv: "Pro iter agentibus".
- Foli CXIXr: "Pro navigantibus".
- Foli CXIXv: "Missa pro petitione lacrimarum".
- Foli CXIXv: "Missa pro repellendis pravis cogitationibus".
- Foli CXIXv: "Contra paganos".
- Foli CXXr: "Missa pro pluvia".
- Foli CXXv: "Pro serenitate".
- Foli CXXIr: "Pro tempestate".
- Foli CXXIr: "In electione episcopi".
- Foli CXXIV: "Pro episcopo vivo".
- Foli CXXIV: "Pro mortalitate hominum".
- Foli CXXIIr: "Pro loco et habitatoribus".
- Foli CXXIIr: "Pro Rege nostro".

Foli CXXIIv: "Pro fideli amico".

Foli CXXIIv: "Pro hiis qui a demonio vexantur".

Foli CXXIIIr: "Pro vivis et defunctis".

Foli CXXIIIv: "Contra infideles".

[MISSES i ORACIONS DE DIFUNTS]

Foli CXXIIIv: "In die deposicionis defuncti".

Foli CXXIIIv: "Pro episcopo vel sacerdote".

Foli CXXVr: "Pro episcopis et sacerdotibus".

Foli CXXVv: "Pro agregacione fratrum".

Foli CXXVIr: "Plurimorum defunctorum".

Foli CXXVIv: "Pro sacerdotibus".

Foli CXXVIIr: "Oracio generalis".

Foli CXXVIIIr: "Omnium defunctorum".

Foli CXXIXr: "Pro femina".

Foli CXXIX: "Pro patre et matre".

Foli CXXIXv: "Plurimorum defunctorum".

Foli CXXIX: "Alia pro vivis et mortuis oracio".

[APÈNDIX: ALTRES MISSES]

Foli CXXXr: "Officium misse Passionis Domini nostri Ihesu Christi".

Foli CXXXIIr: "Missa pro graciaram accione".

Foli CXXXIIIr: "Dominica infra octabas Ascensionis, celebratur festum Corone Domini".

Foli CXXXIIIr: "Missa Septem Gaudiorum beate Marie".

Foli CXXXVv: "Missa in honore beati Michaelis et omnium Angelorum: totum officium ut supra ut in festo sancti Michaelis, preter Oracio, Sacra, Postcommunio" [que es posen a continuació].

Foli CXXXVIr: "Missa in honore Angeli Custodis".

Foli CXXXVIIr: "Missa in honore beate Marie Magdalene".

Foli CXXXVIIIv: "Missa in honore sancti Severi".

Foli CXXXIXr: "Missa in Translacione sancti Severi".

Foli CXXXIXv: "Missa in honore sancti Latronis".

Foli CXLv: "Ad missam Angeli Custodis [del regne, de les províncies i de les ciutats]": (Oració, Secreta i Postcomunió, de mà més posterior a l'escriptura del còdex).

*

Foli CXLIIv: [A mitja pàgina hi ha set ratlles de paraules afegides, escrites amb lletra minúscula cursiva de lectura difícil: "Oracio in Translacione sancti Severi: Deus qui nobis iugiter prestolantibus beati Severi martiris tui, gloriosa pignora concessisti, da ut tanti patroni et presulis nostri presidia senciamus, cuius Translacionis diem sollemniter celebramus // Omnia alia dicantur (?) sicut in die, et est in fine huius libri".

Bibliografia: La trobareu al final de l'obra descrita en començar aquesta "nota d'inventari".

(A.F.G.)

Còdex 118. Anys 1424-1606.

[PRIVILEGIS DE LA CONFRARIA DELS FUSTERS, DE BARCELONA]

(Al llom de la capsa-estoig)

Folis inicials: 12 folis no numerats de pergami gruixut que hi foren afegits abans del relligat del volum, per escriure-hi l'índex de totes les peces del ms. Són textos escrits amb tinta avui molt esblaimada, de difícil lectura.

El foli 1r. del plec n. 2 comença: "In nomine Iesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium et infernorum". - "In nomine Domini nostri Iesu... frater Iacobus..." - "Sanctus Iosephus, patronus fabrilignariorum Barchinonae" (s. XVIII) - [Segueixen altres paraules inconnexes, de cap per avall, escrites contemporàniament en aquest full aprofitat].

Fol.1v.: [Dos textos afegits durant la segona meitat del segle XVI].

Foli 2r.: "Die iovis, XXII mensis augusti anno a Nativitate Domini Millesimo CCCC^o XXXX° Tertio. Honorabilis Berengarius Sayol, subvicarius et regens Vicariam Barchinone ad suplicationem factam verbo per Anthonium Gual et Anthonium Perallada proceres hoc anno confrarie officii fusteriorum Barchinone... de dicto officio qui recusavit solvere dictam talliam".

Die martis XXVIII mensis febroarii anno a Nativitate Domini Millesimo CCCC^o Quadagesimo Septimo. Honorabilis Guillermus... habent seu habere pretenditur".

Fol. 2v.- 3r.: "Die XXIII^a novembris anno a Nativitate Domini Millesimo Trecentesimo Nonagesimo Quinto. Comparuit Iacobus Roura, preco publicus civitatis Barchinone et retulit se dicta die fecisse et preconitzasse per civitatem Barchinone preconitzationem sequentem: 'Ara oiats per manament del Veguer ordenaren los Consellers e lo Consell de Cent Jurats de la ciutat que com sie expedient e ordinari que la honor de aquesta ciutat sie cautenguda e guardada e ses preeminències... fa e ordena en pertostemps los statuits Capítols e Ordinations següents: Primerament...' [i, al verso, segueixen altres set "ordinationes"]].

Fol. 3v.: Miniatura a tot color que ocupa tota la pàgina: dins d'una orla floral, hi ha la figura de sant Joan Baptista (d'interès artístic regular) que sosté l'Agnus

Dei, una petita banderola amb la creu de sant Jordi i una filactèria en la que s'hi llegeix "Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit..."

Foli 4r.: Dins d'una orla florejada, hi ha quatre petites miniatures (42/44 x 42/44 cms.) amb els símbols dels quatre evangelistes acompanyats d'uns fragments dels respectius evangelis. Aquesta pàgina i l'anterior són molt brutes de la suor de les mans dels confreres quan aquests hi juraven els Estatuts o Ordinacions a l'hora de la "passantia", això és, en entrar a formar part de la confraria.

Foli 4v.: En blanc.

Foli Ir. - VIv.: "Nos, en Johan, per la gràcia de Déu, Rey de Aragó, de Valencie, de Mallorques, de Serdenya e de Còrsega, Comte de Barchinone, de Rosselló e de Sardanya. Attenent que jatsesia així... E per part de vosaltres, faels mestres fusters de la ciutat de Barchinona una petició a nosaltres sia stada presentada de la tenor següent: Molt alt e molt excel·lent senyor... [i segueixen els 21 capítols de la petició. El rei [Joan I], en acabar, i en llatí, autoritza que es constitueixi la confraria dels mestres fusters de Barcelona, a tenor del que li fou demanat. "Datum in monasterio de Valldonzella, decima die aprilis anno a Nativitate Domini Millesimo Trecentesimo Octuagesimo Octavo"]. Confirmació de la Confraria pel mateix rei: "Datum Dertuse quintadecima die decembris anno a Nativitate Domini Millesimo Trescentesimo Nonagesimo Tercio".

Foli VIIr. - Xr.: Versió catalana de la confirmació anterior de la confraria: "Dada en Tortosa a XV de desembre en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor M.CCC.XCIII".

Foli Xr. - XIIIv.: Nova confirmació (text en llatí) de la confraria pel rei Alfons IV: "Datum Barchinone, quintodecima die ianuarii anno a Nativitate Domini Millesimo Quadringentesimo Vicesimo Quarto".

Del foli XIVr. fins a l'últim, que és el n. LVIIIv. hi foren transcrites les successives ordinacions de la Confraria que s'anaren fent i aprovant, des de l'any 1424 fins al 1606. Gairebé totes són documents privats; però n'hi ha alguna que fou referendada per un notari. L'extensió d'algunes equival a 2/3 folis; d'altres ocupen 5/6 línies de text.

Descripció externa: En pergami gruixut i fort. Molt bon estat de conservació. Enquadernació original en pell amarronada i gofrada. A les dues cobertes, tapes endurides amb fusta (anterior i posterior), dins de dos requadres (33 mm.) s'hi estampà un rombe (20 mm. de gruix), de 190 x 120 mms. A cada coberta té cinc claus rodons molt sobresortits de bronze. Dels tancadors originals, només en queden els senyals. Al llom, sis nervis (els dos, de dalt i baix, i quatre més repartits

Còdex 118

al mig). Durant la guerra civil (1936-1939) fou lleugerament restaurat i recondicinat dins d'una capsa-estoig amb el seu teixell "Privilegis de la Confraria dels Fusters de Barcelona". - Mides: 28 x 21 mm. - Foliació: 62 folis numerats.

(A.F.G.)

Còdex 119. Anys 1434-1772.

[ORDINACIONS DEL GREMI DE FUSTERS, DE BARCELONA]

(Al llom de la capsa estoig)

"Taula de les Ordinacions de las Confraria dels Fusters de la present ciutat de Bar[chinon]a, continuades en lo present libre". (Aquesta taula ocupa quatre ff.no numerats, al davant del llibre).

Foli (1r.): És l'últim dels quatre folis anteriors. Hi acaba el text de l'"ordinació" anterior, escrita en època més tardana i afegida a la "taula" original.

Foli 1v.: Miniatura a tot color que ocupa tota la pàgina: un Santcrist aixecat sobre una roca, que té per fons unes muntanyes, i un xiprer a cada costat de la figura central; tot és inscrit dins d'un òval senzill que deixa lloc per a que, en els quatre angles que restaren lliures, l'artista hi pintés els símbols dels quatre evangelistes que aguanten sengles llibres entre les seves mans; un quadrilàter senzill ho lliga tot. El verso d'aquest foli i el recto del següent són molt bruts per culpa de les mans suades dels fusters quan, en altre temps, havent superat la "passantia", hi feien els seus juraments de fidelitat.

Folis 1r. - 23r.: Text de les diverses "crides" i "ordinacions" portades a cap des de l'any 1434 fins al 1619, que constitueixen el cos pròpiament dit del present llibre. Els textos de tot aquest tram de llibre, foren encerclats dins d'un quadrat format per un filet de color vermell, a manera d'orla.

Folis 23r. - 50v.: Text de les ordinacions que s'hi anaren afegint, algunes escrites en aquest mateix temps i d'altres durant els segles XVII i XVIII. Gairebé tots aquests textos són còpies privades de documents originals; però n'hi ha alguna que hi fou copiada per un notari. Els folis 1-37 són en pergamí; els folis 38-50, escrits sobre paper, hi van ser afegits a darrera hora.

Descripció externa: En pergamí gruixut i fort (els quatre folis davanters, i els folis 1 al 37; en paper, els folis 38 al 50). Molt bon estat de conservació. Enquadernació amb pell amarronada i gofrada. A les dues cobertes, tapes endurides amb fusta (anterior i posterior), s'hi estamparen dos requadres, l'un dins de l'altre, i una aspa (X), tot marcat amb filets. Té cinc claus de cap rodó a cada coberta. Hi ha encara els dos tancadors originals. Al llom, sis nervis (els dos, el de dalt i el de baix, i quatre més repartits simètricament al mig. Demés dels folis numerats, al final sembla que hi hagueren sis/set folis més, avui desapareguts.

Durant la guerra civil (1936-1939) fou lleugerament restaurat i acondicionat dins d'una capsa-estoig amb el seu teixell que diu: "Ordinacions del Gremi (?) de Fusters de Barcelona". - Mides: 255x180 mm. - Foliació: 50 folis numerats. -

(A.F.G.)

Còdex 131. Segle VII (o VIII *ineunte*).

[DE ECCLESIASTICIS OFFICIIS: Sancti Isidori Hispalensis]

(Cf.: P.L., vol. 83, cols. 706-807).

[NOTA: El còdex ens ha arribat gairebé destrossat. El llibre "De ecclesiasticis officiis" de sant Isidor, com és sabut, consta de dos "llibres". Del "Liber I", hi manquen els capítols I al XXX; d'aquest darrer capítol, el 30è, només hi queden les últimes vuit línies; aquestes poden ser llegides al foli n. 1 de la numeració de folis del còdex feta l'any 1996]:

Foli 1r.: [Redemp]tor noster et Dominus in sepulcro. Hic autem dies inter mortem Christi... Dominus noster Iesus Christus sua resurrectione premonstrare dignatus est.

Foli 1r.- 5r.: XXXI: DE PASCHA. Iam uero pascale sacramentum, quod nunc in Saluatoris nostri misterium manifestissime celebratur... Diem autem [Dominicum] addendum Patres nostri censuerunt, ut nostra festiuitas [a] Iudeorum festibitate distingueretur.

Foli 5r.- 7r.: XXXII: DE ASCENSIONE DOMINICA. Ascensionis dominice sollempnitatis dies ideo celebratur, quia eodem die, post [mundi victoriam], post inferni regressum, ascendere Christus... [Manca, demés de la resta del capítol XXXII, tot el XXXIII i el XXXIIII; i del capítol XXXV només hi resta el final: "ipsi uolunt se coli pro Deo... honorandi caritatem non seruitutem".

Foli 7r.- 8r.: XXXV: DE ENCHENIIS. Festiuitates annuas dedicationes ecclesiarum ex more ueterum celebrari... ut ex conspectu mutuo, et fides crescat et letitia maior oriatur.

Foli 8r.- 10r.: XXXVI: DE IEIUNIO QUADRAGESIME. Ieiuniorum tempora, secundum Scripturas sanctas, quattuor sunt, in quibus per abstinentiam et lamentum penitentiae... quasi quosdam [fructus] fuerant voraturi, uelut decimas Domino dedicarent.

Foli 10r.- 10v.: XXXVII: DE IEIUNIO PENTECOSTEN. Secundum ieiunium est quod, iuxta canones, post Pentecosten alia die inquoatur secundum quod et Moyses ait... mereamur et celis promissum suscipere Spiritum Sanctum.

Foli 10v.- 11r.: XXXVIII: DE IEIUNIO SEPTIMI MENSIS. Tertium ieiunium est quod a iudeis agebatur post Tabernaculorum sollemnitatem... Hoc enim primum in Lege a Domino institutum est..."

[Ací acaba el que resta, en el còdex, del "Liber I" del "De ecclesiasticis officiis", de sant Isidor. Hi manquen, doncs, els capítols XXXVIII fins al XLV].

[Ara comença el "Liber II" de la mateixa obra, però mutiladament, ja que el còdex inicia el text amb el final del capítol III: DE GENERIBUS CLERICORUM:

Foli 11r.: "ac desiderio suo feruntur... atque infami numerositate satis superque nostra pars occidua est".

Foli 11r.- 13r.: IIII: "DE TONSURA. Tonsure eclesiastice usus a Nazareis, nisi fallor,... in sacramento prophetice iam in Evangelio declaratum est. Veniamus ergo nunc ad sacratissimos ordines clericorum, eorumque originem singulariter demonstratur".

Foli 13r.- 18v.: V: DE SACERDOTIBUS. Quod est sacerdotii fundamentum uel quo auctore pontificalis ordo... filios quoque illius adplicabis, et indues tunicis lineis cingesque balteo... 'Uos, sacerdotes, qui polluistis nomen meum, et dixistis: ¿in quo polluimus te?' Offertis super altare meum panem...

[Ací, al còdex, hi ha una llacuna de folis considerable, ja que hi manca la resta del capítol n.V i, demés, els capítols VI, VII i el començament del VIII. El darrer foli comença amb el final del capítol VIII: DE DIACONIBUS, que diu:]

Foli 19r.: "ne conturbent habentes pacem: non multo vino dediti... et postea sic ministrent".

Foli 19r-19v.- : VIII. DE CUSTODIBUS SACRORUM. Custodes sacrarii Levite sunt... ...custodes uasorum, ut post edomito carnis conflictu, iam quieti corpore, pariter et mente Deo seruiant, preferentes speciem grauitatis, ne fallantur consilio, ne fidem deserant, neque quidquam intemperantius gerant".

Foli 19v.-20r.: X: DE SUBDIACONIBUS. Subdiacones, qui aput grecos Ippodiacones uocitantur, in Esdra inueniuntur... de manu episcopi, [et ab archidiacono scyphum aquemanili et manutergium accipiunt].

Foli 20r.-22r.: XI: DE LECTORIBUS. Lectorum ordo formam et initium a prophetis accepit... ..Unde et dudum lectores precones uel proclamatores uocabantur".

Foli 22r.-23r.: XII: DE PSALMISTIS. Psalmistarum, id est cantorum principes uel auctores ... [pro]babiles esse [constiterit]".

Foli 23v.- 24v.: XIII: DE EXORCISTIS. In ordinatione et ministerio Ecclesie... inponendi manus super inerguminos, sibe (*sic*) catecumenos".

[El còdex omet el capítol DE ACOLYTHIS, que a la P.L. de Migne, ve assenyalat amb el n. XIV].

Foli 24v.: XIII: DE HOSTIARIIS. Hostiarii sunt qui in Vetere Testamento ianitores Templi uocabantur, qui preerant portis templi... per hos non possumus recipiendi, quam reiiciendi indignos".

[Ací comença una altra llacuna. Al còdex, tal com és avui, hi manca un bon tros del començament del capítol XVI: DE MONACHIS. Les perícopes d'aquest capítol que transcriu el còdex, són les que segueixen:]

Foli 25r.- 28v.: "lacesiti, mansueti uel humiles existimentur..."

Tales itaque nequaquam monachi vocandi sunt, quia Deo sola professione, non actione, iunguntur".

Foli 28v.- 31r.: XV: DE PENITENTIBUS. Penitentibus exemplum Iob primus exhibuit, quando post funera uel flagella adhuc in sui... ..qui longe ante finem agitur ut in hac uita securius transeatur".

Foli 31r.- 32v.: XVI: DE VIRGINIBUS. Nunc uero que sit sacre uirginitatis integritas, uel a quo tam sancti propositi studium... ..[pre]t[er]it[er]o possessionis sue retinere nihil [licuit, ob quam cau]sam et subita morte prostrati sunt. [In evangelio autem] uirginum diversa genera memorantur"

[Ací acaba el còdex, avui].

Descripció externa: En pergamí, molt mal conservat: atacat per diversos agents, micològics, l'aigua, i sobretot per la descurança. Els folis més destrossats són els nn. 20-32. Escripura visigòtica llibrària molt tosca, probablement del segle VII o començaments del VIII. ¿Fou escrit a Barcelona? ¿Arribà a Barcelona des d'Hispania? ¿Quan? De moment no s'hi endevina cap resposta satisfactòria. Hi ha algunes caplletres lleugerament miniades (Vegeu, p.e., ff. 1r, 7v i 8r, i d'altres). El còdex avui és compost de 32 fulls deslligats i sense coberta antiga, que sembla que formaven part d'un mateix llibre: tots els folis són ordenats sistemàticament: els textos van ser contrastats amb l'edició de Migne (P.L., vol. 83, cols. 780-896):

hi ha variants, però ací només es recull el text del còdex. Els fulls, en la part més ben conservada amiden: 200 x 140 mm.; la caixa de l'escriptura mesura 150 x 100 mm.; hi han uns bons marges a cada full, sobretot els marges exteriors i els inferiors; les ratlles ocupen tota l'amplada de la caixa de l'escriptura. Del foli 1 al 24 les pàgines tenen 16 línies i l'ull de la lletra és més gran; del foli 25 al 32, en tenen 20 i l'ull de la lletra és més petit: segurament que això és degut a què van ser escrits per dues mans diferents. L'any 1996, se li feu una coberta provisional de cartró, tot esperant l'ocasió de restaurar i salvar molts trossos de full (sobretot dels folis 20 a 32) i relligar i reenquadernar el còdex, que probablement és el més antic de tot l'Arxiu. (Avui [1996] és exposat en una vitrina de la "Sala de la Pia Almoïna" de l'"Arxiu Antic"). Mides: 200 x 140 mm. - Foliació: 24 folis numerats.

Observo que en els nombres ordinals dels diversos capítols del còdex, en el "Liber I" no coincideix amb els ordinals del text que Migne proposa en la seva *Patrologia*: hi ha una diferència d'una unitat. En el "Liber II" això no es dona.

Nota d'erudició: - Pel que fa a la datació del còdex, m'atreveixo a assenyalar la data del segle VII (o VIII), perquè fins a la data de la conquesta d'Hispania pels alarbs -la segona dècada del segle VIII-, la lletra visigòtica era la corrent i normal al lloc que més tard en diran Catalunya; però en arribar els conqueridors francs a Barcelona l'any 801, van imposar a tots els escriptors la seva escriptura, la lletra carolina. Aleshores desaparegué dels nostres escriptors la lletra visigòtica. (Cf.; A.F.G., *Diplomatari de la Catedral de Barcelona*, vol. I, 1996, pàgs. 133-134). Per això crec que si el còdex fou escrit a Barcelona, ha de ser anterior a l'any 801; però si resulta que el còdex fou importat d'altres terres hispàniques, aquest meu raonament no té cap fonament. Caldrà deixar-ho en mans de qui sigui un investigador expert en "lletra visigòtica".

(A.F.G.)

SCRINIUM

ÍNDEX

Editorial – 1

Còdex 102, segle X – 7

Àngel Fàbrega i Grau

Còdex 116, any 1403 – 19

Àngel Fàbrega i Grau

Còdex 118, anys 1424-1606 – 45

Àngel Fàbrega i Grau

Còdex 119, anys 1434-1772 – 49

Àngel Fàbrega i Grau

Còdex 131, segle VII – 51

Àngel Fàbrega i Grau

*Ex dono Reverendissimi patris Domini Petri
Garcia, episcopi Barcinonensis – 57*

Anna Gudayol i Torelló

Genovesos i catalans al Bòsfor: trobades i
desacords al voltant de la Gran Companyia – 101

Daniel Duran i Duelt

Infra menia urbis: the shaping of the Jewish
quarter of Barcelona – 129

Philip Banks-Clara Jáuregui

Topografia dels espais medievals dedicats
al culte a santa Eulàlia a la Catedral de Barcelona – 159

Nil Rider

